

Грабчук І. Л., Григоревська О. О. Фінансова допомога: порядок відображення в бухгалтерському і податковому обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. № 1(34). С. 20–31. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2016-1\(34\)-20-31](https://doi.org/10.26642/pbo-2016-1(34)-20-31). 4. Цивільний кодекс України 16.01.03 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. 5. Податковий кодекс України від 02.12.10 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 657.1:504

О. Ю. Гармаш, здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: **К. В. Гнедіна**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ВИТРАТ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ключові слова: *екологічні витрати, природоохоронні витрати, витрати на природоохоронну діяльність.*

Серед вітчизняних та закордонних науковців немає спільної думки щодо визначення таких понять, як «природоохоронні витрати», «екологічні витрати» та «витрати на природоохоронну діяльність». Аналіз наукових праць та літературних джерел показує, що можна виділити декілька підходів науковців до визначення зазначених понять. Одна група науковців [1; 2] ототожнює близькі поняття, такі як «екологічні витрати», «природоохоронні витрати», «витрати на природоохоронну діяльність» тощо. Такий підхід є недоцільним, адже він неминуче викривляє інформацію, що може бути відображена в обліку: частина витрат може бути не врахована, або ж навпаки – можуть бути враховані зайві витрати. Інша група науковців визначає окремо поняття «природоохоронні витрати», «витрати на природоохоронну діяльність». Також можна виокремити групу науковців [3], що виділяють ширше поняття «екологічні витрати», яке включає в себе низку складових, серед яких також і «природоохоронні витрати». На нашу думку, такий підхід є найдоцільнішим, адже найбільш точно визначає економічний зміст кожного з понять, що дозволяє найбільш точно відображати необхідну інформацію в бухгалтерському обліку.

Проаналізувавши думки вчених, вважаємо за доцільне сформулювати таке визначення понять «екологічні витрати», «природоохоронні витрати» та «витрати на природоохоронну діяльність»:

- *екологічні витрати* – це виражена у вартісній формі сукупність витрат, пов'язаних зі здійсненням екологічної діяльності підприємства;

- *природоохоронні витрати* – це виражена у вартісній формі сукупність витрат, спрямованих на підтримку якості навколишнього середовища та загальну підтримку природноресурсного потенціалу;

- *витрати на природоохоронну діяльність* – це виражена у вартісній формі сукупність витрат, понесених на проведення заходів, безпосередньо спрямованих на запобігання, зменшення та/або усунення будь-якого погіршення стану навколишнього середовища.

Щодо класифікації екологічних витрат (а також – природоохоронних витрат як складової екологічних) думки науковців також відрізняються.

Так, Т. Воскресенська поділяє екологічні витрати за такими групами [4]:

- витрати на створення очисних об'єктів (споруди, установки (фільтри)), їх обслуговування;

- витрати за використання водних ресурсів (у межах і понад ліміт);

- компенсаційні витрати (працівникам за шкідливі умови праці; населенню, яке проживає в екологічно-небезпечних територіях);

- витрати з ліквідації наслідків завданих стихійним лихом чи катастрофою;

- витрати на розміщення та утилізацію небезпечних речовин;

- витрати зі сплати штрафів за забруднення навколишнього середовища;

- витрати із забруднення атмосфери (стаціонарними та пересувними засобами);

- витрати, пов'язані з ліквідацією джерел забруднення;
- витрати на озеленення власних та прилеглих до підприємства територій.

О. Колівешко поділяє екологічні витрати на чотири групи [5]: плата за користування природними ресурсами, плата за видобування корисних копалин, екологічний податок та витрати на природоохоронні заходи. Учений В. Лень додатково включає до попередньої класифікації п'яту групу [6] – витрати на попередження екологічних надзвичайних ситуацій.

Враховуючи зазначені ознаки та раніше розроблені науковцями класифікації екологічних витрат, доцільно визначити структуру таких витрат, що дозволить чітко розуміти зміст та призначення кожної їхньої складової, а також допоможе вирішити проблему ототожнення подібних у загальному, але відмінних між собою понять (рис. 1).

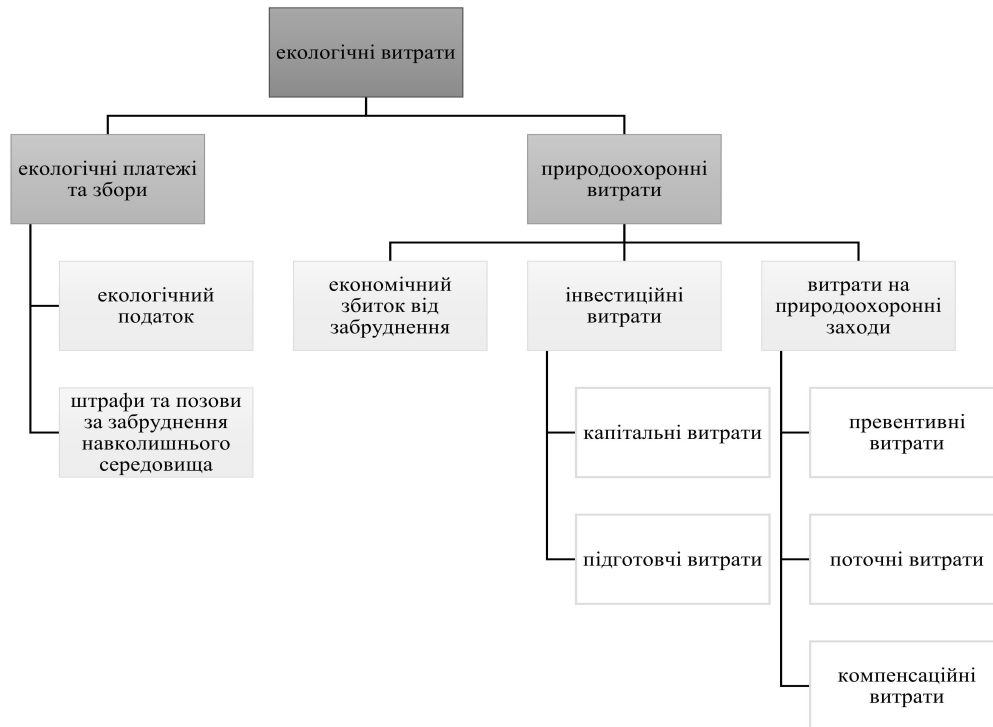

Рис. 1. Структура екологічних витрат

Джерело: сформовано автором.

Отже, екологічні витрати включають [1-6]:

1) *екологічні платежі та збори:*

- а) екологічний податок;
- б) штрафи та позови за забруднення навколишнього середовища;

2) *природоохоронні витрати:*

а) економічний збиток від забруднення – пришвидшення зносу основних засобів, підвищення рівня захворюваності працівників, зупинка виробництва тощо внаслідок забруднення навколишнього середовища;

б) *інвестиційні витрати:*

- капітальні витрати – витрати на придбання, будівництво і модернізацію природоохоронних об'єктів;

- підготовчі витрати – витрати на екологічну освіту кадрів, на розвідувально-підготовчі роботи, на послуги сторонніх організацій (екологічна сертифікація і експертиза, екологічне страхування тощо);

в) *витрати на природоохоронні заходи (витрати на природоохоронну діяльність):*

- превентивні (запобіжні) витрати – витрати, пов'язані із запобіганням негативного впливу на навколишнє середовище (удосконалення технології чи організації виробництва, покращення якості продукції тощо);

- поточні витрати – витрати на переробку та/або утилізацію відходів виробництва, витрати на сировину й матеріали, що використовуються при проведенні природоохоронних заходів;

- компенсаційні витрати – витрати на відновлювальні роботи, виплати працівникам за шкідливі умови праці та населенню, яке проживає в екологічно-небезпечних територіях, витрати з відновлення природних ресурсів, витрати з компенсації негативних наслідків забруднення.

Таким чином, поняття «екологічні витрати» та «природоохоронні витрати» не є тотожними. Наведена вище класифікація екологічних та природоохоронних витрат має бути врахована при побудові системи їх обліку, аналізу та управління цими витратами на підприємстві.

Список використаних джерел: 1. Синякевич І. М. Економіка лісокористування: навчальний підручник. Львів: ІЗМН, 2000. 402 с. 2. Екологічні витрати: проблеми права, обліку та оподаткування / О.Ф. Савченко та ін. *Економіка і держава*. 2015. № 5. С. 11–19. 3. Цюга М. М. Природоохоронні витрати, як об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2012. № 1 (59). URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/47210/43343>. 4. Воскресенська Т. І. Екологічні витрати промислових підприємств: особливості обліково-аналітичного відображення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2017. № 862. С. 49–54. 5. Колівешко О. М. Визначення та структура екологічних витрат підприємства. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія “Економічні науки”*. 2013. № 3(68). С. 128-132. 6. Лень В. С., Колівешко О. М. Екологічні збитки, витрати та втрати: поняття та зміст. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 2. С. 11-18.

УДК 331.2:657.28

Т. М. Євлаш, здобувачка вищої освіти

Науковий керівник: **Т. В. Клименко**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Ключові слова: *оплата праці, організація обліку, розрахунки з оплати праці, табель.*

Оплата праці є одним із найскладніших економічних явищ і найважливіших соціально-економічних категорій, тому процес ведення обліку праці та заробітної плати є занадто трудомістким і на будь-якому підприємстві має проходити своєчасно та в обов'язковому порядку. Лише налагоджена система і форма нарахування оплати праці може впливати на підвищення результатів виробництва, продуктивності праці, ефективності діяльності, а також сприяє оптимальному врахуванню інтересів як робітника, так і власника підприємства [1].

Зазначимо, що облік праці та заробітної плати є однією із найважливіших і складних ділянок роботи, що потребують точних та оперативних даних, у яких відображається зміна чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників, виробничих витрат тощо. Нарухування, виплата та облік розрахунків з оплати праці проводяться згідно з чинним законодавством, нормативними і інструктивними матеріалами, які регулюють трудові відносини. До того ж від формування ефективної структури мотивації, організації обліку оплати праці залежать своєчасність і якість виконання робіт, ефективність застосування засобів виробництва, собівартість продукції та багато інших аспектів. Тому актуальність проблем обліку розрахунків з оплати праці та шляхів їх вирішення не викликають жодних сумнівів і потребують особливої уваги.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [5].

Розмір заробітної плати залежить від складності й умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства, установи, організації.